

HOTĂRÎREA CURȚII CONSTITUȚIONALE
Decizie privind sistarea procesului pentru controlul
constituționalității unor prevederi ale Tratatului
între Republica Moldova și Ucraina cu privire la
frontiera de stat și a Protocolului adițional la
Tratat, semnate la Kiev la 18 august 1999

Nr.5 din 24.09.2002

Monitorul Oficial al R.Moldova nr.137-138/25 din 10.10.2002

* * *

Curtea Constituțională în componența:

Victor PUȘCAȘ	- președinte
Mihai COTOROBAI	- judecător
Mircea IUGA	- judecător-raportor
Constantin LOZOVANU	- judecător-raportor
Dumitru PULBERE	- judecător
Elena SAFALERU	- judecător

cu participarea Corinei Popa, grefier, deputaților în Parlament Iurie Roșca și Ștefan Secăreanu, autorii sesizării, Gheorghe Susarenco, Vitalie Nagacevschi și Bogdan Ciubotaru, reprezentanții autorilor sesizării, Iurie Stoicov și Ion Creangă, reprezentanții Parlamentului, Galina Chirinciuc, reprezentantul permanent al Guvernului la Curtea Constituțională, conducându-se după art. 135 alin.(1) lit. a) din Constituție, art. 4 alin.(1) lit. a) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art.4 alin.(1) lit. a) și art.16 alin.(1) din Codul jurisdicției constituționale, a examinat în ședință plenară deschisă dosarul privind controlul constituționalității Tratatului între Republica Moldova și Ucraina cu privire la frontiera de stat și a Protocolului adițional la Tratat, semnate la Kiev la 18 august 1999.

Drept temei pentru examinarea dosarului a servit sesizarea deputaților în Parlament Iurie Roșca și Ștefan Secăreanu, depusă la 28 martie 2002, în conformitate cu prevederile art. 24 și 25 lit. g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art. 38 și 39 din Codul jurisdicției constituționale.

Prin Decizia Curții Constituționale din 20 mai 2002 sesizarea a fost acceptată pentru examinare în fond și înscrisă în ordinea de zi.

În procesul examinării sesizării au fost solicitate puncte de vedere Parlamentului, Președintelui Republicii Moldova, Guvernului, Ministerului Justiției, Ministerului Afacerilor Externe, Departamentului Trupelor de Grăniceri, Academiei de Științe a Moldovei, Catedrelor de Drept constituțional și Drept administrativ și de Drept internațional de la Facultatea de Drept a Universității de Stat din Moldova, Catedrei Discipline statale a Departamentului de Drept de la Universitatea Liberă Internațională din Moldova.

Examinând materialele dosarului, audiind informația prezentată de judecătorii-raportori, explicațiile participanților la proces, Curtea Constituțională

a constatat:

Prin Legea organică nr. 348-XV din 12 iulie 2001* Parlamentul a ratificat Tratatul între Republica Moldova și Ucraina cu privire la frontiera de stat, semnat la Kiev la 18 august 1999 (în continuare - Tratatul), intrat în vigoare la 18 noiembrie 2001 în urma schimbului instrumentelor de ratificare la 19 octombrie 2001.

*M.O., 2001, nr. 86-88, art. 650. Legea pentru ratificarea

Tratatului dintre Republica Moldova și Ucraina cu privire la frontiera de stat.

Potrivit art. 10 din Tratat, Părțile Contractante vor semna un protocol adițional la prezentul Tratat, care este partea lui integrantă și care reglementează problemele transiterii în proprietate Ucrainei a sectorului de autostradă Odesa-Reni în regiunea localității Palanca a Republicii Moldova, precum și a sectorului de teren, prin care trece acesta, și regimul lor de exploatare.

Autorii sesizării solicită exercitarea controlului constituționalității art. 10 menționat, precum și a Protocolului adițional, potrivit căruia Republica Moldova transmite în proprietate (posesie, folosință și administrare) Ucrainei sectorul de autostradă Odesa-Reni în regiunea localității Palanca a Republicii Moldova cu lungimea de 7,77 km și a sectorului de teren, prin care trece acesta, cu suprafața de 18,0 ha.

În opinia semnatarilor sesizării, art. 10 din Tratat și Protocolul adițional contravin principiilor constituționale ale inalienabilității și indivizibilității teritoriale a statului, consfințite în art. 1 alin. (1) și, respectiv, în art. 3 alin. (1) din Constituție, care sînt incompatibile cu înstrăinarea teritoriului sub orice formă și cu divizarea teritorială, teritoriul reprezentînd unul din elementele principale ale statului, și aduc atingere art. 3 alin. (2) din Constituție, care stipulează unele condiții în ceea ce privește modificarea frontierelor.

În sesizare se menționează de asemenea că actele supuse controlului constituționalității au fost încheiate cu încălcarea art. 8 alin. (2) din Constituție, care prevede că intrarea în vigoare a unui tratat internațional conținînd dispoziții contrare Constituției va trebui precedată de revizuirea acesteia.

Raportînd actele supuse controlului constituționalității la prevederile Legii Supreme, altor legi ale Republicii Moldova și la normele internaționale în domeniu, Curtea reține următoarele.

Potrivit art. 8 alin. (1) din Constituție, Republica Moldova se obligă să respecte Carta Organizației Națiunilor Unite și tratatele la care este parte, să-și bazeze relațiile cu alte state pe principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional.

Astfel, la încheierea tratatelor internaționale Republica Moldova urmează să se conformeze principiilor și normelor internaționale de drept, precum și dispozițiilor constituționale și legale naționale, care guvernează problemele tratatelor.

În contextul obiectului sesizării, Curtea opinează că atribuția sa, stipulată în art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, privind exercitarea controlului constituționalității asupra tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte urmează a fi examinată prin prisma altor dispoziții constituționale și în coroborare cu normele naționale și internaționale în domeniu, dat fiind că norma constituțională enunțată, avînd caracter general, nu specifică care tratate sînt supuse controlului constituționalității și la ce etapă: pînă sau după intrarea lor în vigoare.

Potrivit prevederilor Convenției de la Viena cu privire la dreptul tratatelor din 23 mai 1969 (în continuare - Convenția), în vigoare pentru Republica Moldova din 25 februarie 1993*, prin tratat se înțelege un acord internațional încheiat în scris între state și guvernat de dreptul internațional.

*Tratate internaționale, vol. 4, pag. 53.

Art. 24 din Convenție, care reglementează modul de intrare în vigoare a tratatelor, stipulează că un tratat intră în vigoare la data și după modalitățile ce s-au fixat prin dispozițiile sale sau prin acord între statele care au participat la negocieri.

Prin consecvența principiilor dreptului internațional Tratatul din 18 august 1999 între Republica Moldova și Ucraina cu privire la frontiera de stat, în art. 12, stabilește că acesta se supune ratificării și intră în vigoare în a 30-a zi din data efectuării schimbului instrumentelor de ratificare. Odată intrat în vigoare, la 18 noiembrie 2001, Tratatul cade sub incidența principiului de drept internațional "pacta sunt servanda" (art. 26 din Convenție).

Potrivit art. 27 din Convenție, o parte nu poate invoca dispozițiile dreptului său intern pentru a justifica neexecutarea unui tratat.

O confirmare a acestui principiu găsim și în art. 62 pct. 2 lit. a) din Convenție, potrivit căruia, în cazul în care este vorba despre un tratat care stabilește o frontieră, nici o schimbare fundamentală a împrejurărilor în raport cu cele existente în momentul încheierii unui astfel de tratat nu poate pune la îndoială valabilitatea acestuia.

Or, prin art. 8 alin. (1) din Constituție Republica Moldova se obligă să respecte tratatele la care este parte. Mai mult ca atât, alin. (2) din același articol statuează că intrarea în vigoare a unui tratat internațional conținând dispoziții contrare Constituției va trebui precedată de o revizuire a acesteia.

În cazul în care o asemenea revizuire nu a avut loc, tratatul internațional intrat în vigoare devine executoriu.

De observat, că stabilirea frontierei de stat între Republica Moldova și Ucraina, care face obiectul tratatului contestat, se află în proces de desfășurare, prin urmare nu se exclude operarea unor reglementări suplimentare.

Invocînd principiul dreptului internațional privind îndeplinirea de către stat a angajamentelor internaționale, Curtea relevă că exercitarea controlului constituționalității acestui tratat ar contrazice principiul internațional privind executarea tratatelor cu bună credință, ceea ce ar aduce prejudicii credibilității Republicii Moldova ca partener în raporturile instituite prin tratatele internaționale și ar întîrzia sau chiar ar frîna dezvoltarea relațiilor interstatale și interguvernamentale ale țării.

Imposibilitatea exercitării controlului constituționalității actelor contestate rezultă și din prevederile art. 22 alin. (2) din Legea nr.595-XIV din 24 septembrie 1999 "Privind tratatele internaționale ale Republicii Moldova", care stipulează că tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, recunoscute de Curtea Constituțională ca incompatibile cu Constituția Republicii Moldova, nu sînt puse în vigoare și nu sînt aplicate**. Or, această normă nu prevede efectele juridice ale unui tratat internațional intrat în vigoare declarat neconstituțional.

**M.O., 2000, nr.24-26, art.137.

Pentru motivele arătate, în temeiul art. 140 din Constituție, art. 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art. 60 lit. c), art. 61 și art. 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

D E C I D E:

1. Dispune sistarea procesului privind controlul constituționalității unor prevederi ale Tratatului între Republica Moldova și Ucraina cu privire la frontiera de stat și a Protocolului adițional la Tratat, semnate la Kiev la 18 august 1999.

2. Prezenta Decizie este definitivă, nu poate fi supusă nici unei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în "Monitorul Oficial al Republicii Moldova".

Președintele
Curții Constituționale

Victor PUȘCAȘ

Chișinău, 24 septembrie 2002.
Nr. 5.

OPINIE SEPARATĂ
expusă în temeiul art. 27 alin. (5)
din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art. 67
din Codul jurisdicției constituționale

Prin sesizarea unui grup de deputați din Parlament s-a solicitat exercitarea controlului constituționalității art. 10 din Tratatul între Republica Moldova și Ucraina cu privire la frontiera de stat și a Protocolului adițional, ratificate de către Parlament prin Legea nr. 348-XV din 12 iulie 2001, în baza cărora în proprietatea Ucrainei s-a transmis din teritoriul Republicii Moldova un sector de autostradă cu teritoriul adiacent cu suprafața totală de 18 ha. Ca rezultat, pe acest teritoriu s-a instituit jurisdicția Ucrainei, ceea ce, după opinia autorilor sesizării, contravine prevederilor cuprinse în art. 1 alin. (1), art. 3 alin. (1) și (2), art. 8 alin. (2) din Constituție.

Prin decizia Curții Constituționale din 24 septembrie 2002 procesul referitor la sesizarea menționată a fost sistat pe motiv că exercitarea controlului constituționalității Tratatului și a Protocolului adițional, contestate în sesizare, este imposibilă, întrucât actele în cauză au intrat în vigoare. În argumentarea acestei concluzii din Decizie se face trimitere la art. 24 și 27 din Convenția de la Viena cu privire la dreptul tratatelor, art. 8 alin. (1) și art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituția Republicii Moldova și art. 22 alin. (2) din Legea nr. 595-XIV din 24 septembrie 1999 "Privind tratatele internaționale ale Republicii Moldova".

Consider că sistarea procesului în această cauză și argumentele invocate în susținerea sistării procesului sînt nefondate.

Art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituția Republicii Moldova, art. 4 alin. (1) lit. a) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și art. 4 alin. (1) lit. a) din Codul jurisdicției constituționale stipulează univoc că Curtea Constituțională, în exercitarea jurisdicției constituționale, efectuează, la sesizare, controlul constituționalității tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte.

Atît Legea Supremă, cît și legile menționate nu prevăd condiții speciale, excepții sau interdicții pentru controlul constituționalității tratatelor internaționale la care statul nostru este parte. Astfel, procesul în cauza privind controlul constituționalității art. 10 din Tratatul și Protocolul adițional menționate mai sus a fost sistat absolut neîntemeiat.

În opinia mea, concluzia cuprinsă în Decizie, potrivit căreia atîta timp cît reglementările dreptului intern nu specifică ce fel de tratate internaționale la care statul nostru este parte sînt supuse controlului constituționalității clauzele Tratatului contestat nu pot fi supuse controlului constituționalității, este nefondată pentru următoarele considerente.

Din cuprinsul art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, art. 4 alin. (1) lit. a) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, art. 4 alin. (1) lit. a) din Codul jurisdicției constituționale rezultă univoc

și incontestabil că legile și hotărârile Parlamentului, decretele Președintelui Republicii Moldova, hotărârile și ordonanțele Guvernului, precum și tratatele internaționale la care statul nostru este parte pot fi supuse de Curtea Constituțională exclusiv controlului constituționalității a posteriori.

Faptul că legislatorul a avut în vedere controlul a posteriori este confirmat de întreaga activitate a Curții de la fondarea ei pînă în prezent - actele pasibile de controlul constituționalității au fost și sînt supuse controlului constituționalității imperativ numai după intrarea lor în vigoare. Actele contestate, dar care nu au intrat în vigoare, nu sînt acceptate spre examinare în fond de către Curte.

Din conținutul normelor de drept enunțate rezultă univoc că legislatorul constituent, prin sintagma "precum și", cuprinsă în dispozițiile art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, a egalat legile și actele normative cu tratatele internaționale, stabilind pentru toate aceași modalitate de controlul constituțional - a posteriori, prevăzînd controlul a priori doar pentru proiectele de legi constituționale.

Nu poate fi acceptată ca motiv de sistare a procesului nici trimiterea la art. 8 alin. (1) și (2) din Constituție, art. 27 din Convenția de la Viena și art. 22 alin. (2) din Legea nr. 595-XIV, întrucît actele enumerate nu stabilesc explicit modul și procedura de examinare a sesizărilor ce au ca obiect controlul constituționalității tratatelor internaționale la care statul nostru este parte, fapt pentru care ele nu puteau servi drept temei pentru sistarea procesului.

Nu poate fi reținut nici argumentul din Decizie, potrivit căruia stabilirea frontierei de stat între Republica Moldova și Ucraina se află în proces de desfășurare și că, prin urmare, aceasta nu exclude instituirea unor reglementări suplimentare. În sesizare nu se contestă procesul de stabilire a frontierei de stat între cele două țări, ci neconstituționalitatea unor prevederi ale Tratatului, care contravin dispozițiilor Constituției Republicii Moldova, suprimînd principiile constituționale privind unitatea teritoriului, suveranitatea și independența statului.

În viziunea mea, este eronată și concluzia din Decizie despre necesitatea supunerii controlului constituționalității a priori a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte. Afirmatia privind caracterul eronat al tezei despre necesitatea supunerii controlului a priori a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte este confirmată atît de argumentele invocate mai sus, cît și de conținutul art. 22 din Legea nr. 595-XIV, lege la care se face referință în Decizia Curții, în care se stipulează fără nici o excepție că Curtea Constituțională, sesizată în conformitate cu legislația în vigoare, exercită controlul constituționalității prevederilor tratatelor internaționale la care statul nostru este parte sau a unor dispoziții din ele. Dispozițiile art. 22 din Legea precitată nu menționează că instanța de jurisdicție constituțională supune tratatele internaționale controlului constituționalității a priori și nu a posteriori. Or, reglementările legale în vigoare vizează tratatele intrate în vigoare și nu proiectele acestora.

Sînt ferm convins că sesizarea trebuia să fie examinată în fond și să se pronunțe, conform Codului jurisdicției constituționale, o hotărîre, prin care norma contestată urma să fie recunoscută neconstituțională pentru considerentul că ea contravine în mod incontestabil prevederilor cuprinse în art. 1 alin. (1) și art. 3 alin. (1) din Constituție, care stabilesc că Republica Moldova este un stat suveran și independent, unitar și indivizibil, iar teritoriul acestui stat este inalienabil. Prin dispozițiile actelor contestate, 18 ha din teritoriul național al statului - teritoriu care nu coincide cu

frontiera de stat, au fost transmise în proprietate exclusivă și în jurisdicția altui stat. Pe acest teritoriu, amplasat pe o distanță de 7,7 km pe teritoriul Republicii Moldova, a fost instituită jurisdicția altui stat, fapt prin care au fost suprimate principiile constituționale privind inalienabilitatea teritoriului statului, suveranitatea, unitaritatea, indivizibilitatea și independența acestuia, s-a adus o gravă atingere garanțiilor, drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor Republicii Moldova, care pe teritoriul țării lor sînt supuși, de fapt, jurisdicției unui alt stat, fiind limitați în drepturi și în libertatea de a le exercita pe întreg teritoriul țării: atît pe fîșia de pămînt-șosea (ce aparținea Republicii Moldova) transmisă în proprietate exclusivă și în jurisdicția altui stat, cît și după ea.

Judecător
al Curții Constituționale

Mircea IUGA

ADRESA
CURȚII CONSTITUȚIONALE

La 24 septembrie 2002 Curtea Constituțională a examinat în ședință plenară deschisă dosarul privind controlul constituționalității unor prevederi ale Tratatului între Republica Moldova și Ucraina cu privire la frontiera de stat și a Protocolului adițional la Tratat, semnate la Kiev la 18 august 1999.

Drept temei pentru examinarea dosarului a servit sesizarea deputaților în Parlament Iurie Roșca și Ștefan Secăreanu, în viziunea cărora prevederile art. 10 din Tratat și Protocolul adițional contravin principiilor constituționale ale inalienabilității și indivizibilității teritoriale a statului proclamate în art. 1 alin. (1) și art. 3 din Constituție. Autorii susțin că la încheierea tratatului au fost ignorate de asemenea prevederile art. 8 alin. (2) din Constituție.

În urma examinării sesizării Curtea Constituțională s-a pronunțat pentru sistarea procesului în această problemă, fundamentîndu-și decizia prin reglementările internaționale și unele norme ale dreptului intern.

Totodată, în procesul examinării sesizării Curtea a constatat că reglementările naționale care guvernează problemele tratatelor internaționale conțin lacune și contradicții, pentru eliminarea cărora se impune operarea unor modificări.

Doamnei Eugenia OSTAPCIUC
Președintele Parlamentului Republicii Moldova

Adresa poștală:

Str. A. Lăpușneanu, 28
MD 2004, Chișinău

Tel: 24.05.49
24.55.30

Fax: 24.52.23
E.mail: curtea
@constit.mldnet.com.

Astfel, art. 135 alin. (1) lit. a) din Constituție statuează că una din atribuțiile Curții Constituționale este exercitarea controlului constituționalității tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte, fără a specifica care tratate pot fi supuse controlului constituționalității, la ce etapă și conform cărei proceduri Republica Moldova devine parte la ele.

Odată cu aderarea Republicii Moldova la Convenția de la Viena cu privire la dreptul tratatelor (4 august 1992) statulși-a asumat angajamentul să respecte cu bună credință acest act internațional și să aducă legislația națională în conformitate cu reglementările

internaționale în domeniu.

Prin referire la Convenția precitată, Curtea atenționează Parlamentul asupra art. 26, 27 și 62, potrivit cărora o parte nu poate invoca dispozițiile dreptului său intern sau alte motive pentru a justifica neexecutarea unui tratat.

În majoritatea țărilor exercitarea controlului constituționalității tratatelor internaționale se realizează la etapa ratificării sau pînă la intrarea lor în vigoare (Rusia, România, Bulgaria, Albania, Franța, Armenia, Azerbaidjan ș.a.).

Art. 8 alin. (2) din Constituția Republicii Moldova stipulează că "intrarea în vigoare a unui tratat internațional conținând dispoziții contrare Constituției va trebui precedată de o revizuire a acesteia".

Astfel, revizuirea Constituției precedă intrarea tratatului în vigoare. Recunoașterea unui tratat internațional intrat în vigoare drept neconstituțional nu conduce la revizuirea Constituției, prin urmare, tratatul internațional poate fi supus controlului constituționalității doar pînă la intrarea lui în vigoare.

Art. 22 alin. (2) din Legea nr. 595-XIV din 24 septembrie 1999 "Privind tratatele internaționale ale Republicii Moldova" stipulează că "tratatele internaționale la care Republica Moldova este parte, recunoscute de Curtea Constituțională ca incompatibile cu Constituția Republicii Moldova, nu sînt puse în vigoare și nu sînt aplicate". Această normă constituie temei pentru a reflecta asupra abilitării Curții cu atribuția de exercitare a controlului constituționalității tratatelor internaționale pînă la intrarea lor în vigoare.

Considerăm oportun de a specifica în art. 135 din Constituție categoriile de tratate care pot fi supuse controlului constituționalității, precum și momentul din care Republica Moldova devine parte la ele (ratificare, semnare, acceptare, aderare, aprobare etc.).

Avînd în vedere cele expuse, în temeiul art. 79 alin. (1) din Codul jurisdicției constituționale, Curtea propune organului legislativ să examineze oportunitatea necesității operării modificărilor în legislația națională în vederea aducerii acesteia în concordanță cu reglementările internaționale.

Potrivit art. 28/1 alin. (4) din Legea cu privire la Curtea Constituțională (în redacția Legii nr. 1137-XV din 14 iunie 2002) și art. 79 alin. (2) din Codul jurisdicției constituționale, prezenta Adresă urmează să fie examinată într-un termen de cel mult 3 luni, iar rezultatele examinării comunicate Curții Constituționale.

Copia prezentei Adrese va fi expediată Președintelui Republicii și Guvernului pentru informare.

Președintele
Curții Constituționale

Victor PUȘCAȘ